

2. WYPRAWY KRZYŻOWE – NOTATKA

Krucjaty – wyprawy wojenne podejmowane przez chrześcijańskie rycerstwo pod hasłami religijnymi. Ich celem była walka z niewiernymi.

Rekonkwista (reconquista) – walki rycerstwa chrześcijańskiego (głównie hiszpańskiego i portugalskiego) z Arabami na Płw. Pirenejskim rozpoczęte w VIII w a zakończone pobiciem Grenady w 1492 r.

1. Geneza wypraw krzyżowych

- a) Święty Augustyn jako pierwszy usankcjonował walkę toczoną w imię Boga. Wojna mogła nawet przynieść chwałę jeżeli toczyło się ją z niewiernymi lub wyznawcami innej religii. Poglądy te wywarły duży wpływ na zmianę sposobu myślenia chrześcijan w średniowieczu. Od tej pory nawracanie niewiernych siłą było chwalebne, choć odbiegało od wiary pierwszych chrześcijan dla których walka, a także nawracanie siłą, było hańbiące. W XI wieku papieństwo sformułowało ideę wojny świętej, która miała być obowiązkiem religijnym każdego chrześcijańskiego rycerza. Zmienił się ideał rycerza – oprócz wierności seniorowi i monarsze miał również obowiązek stawiania w obronie wiary. Skutkiem tego było uświęcenie instytucji rycerstwa i „popychanie” rycerzy do wojny z niewiernymi.
- b) Od VIII wieku Hiszpanie toczyli walki z Arabami na Półwyspie Pirenejskim. Kalifat Kordobański starał się utrzymać tam swoje wpływy jednak jego rozpad na wiele emiratów zapoczątkował pasmo sukcesów rycerzy hiszpańskich (w 1085 r. Hiszpanie zdobyli Toledo). Świętą wojnę przeciwko Arabom na Płw. Pirenejskim nazywano rekonkwistą. Jej celem było usunięcie Arabów z Hiszpanii. Wojnę tę gorąco poparł papież Aleksander II, który w 1063 roku zaapelował do chrześcijan o pomoc w walce z Arabami.
- c) W X i XI wieku Turcy Seldżuccy zaczęli napływać z rejonów dzisiejszej Buchary na obszar Bliskiego Wschodu. Osiedlając się na terenie Syrii i Palestyny Turcy przejęli kontrolę nad Ziemią Świętą. Nie byli oni tak tolerancyjni jak Arabowie, którzy pozwalali chrześcijańskim pielgrzymom podróżować bez większych przeszkód do Jerozolimy i innych miejsc świętych. Turcy Seldżuccy represjonowali podróżnych i utrudniali dostęp do miejsc świętych co budziło oburzenie i wrogość chrześcijan. Miało to duży wpływ na wzrost wrogich nastrojów. Idea świętej wojny zaczęła padać na podatny grunt. Jednocześnie cesarz bizantyjski Aleksy I Komnen poprosił papieża i rycerzy europejskich o pomoc w walce z Turkami gdyż zagrażali oni Cesarstwu Bizantyjskiemu.
- d) Duży wpływ na ideę krucjat miała sytuacja społeczno-gospodarcza Europy. Duże przeludnienie, rozbięcie feudalne i wynikający z tego głód ziemi stymulowały wyprawy krzyżowe. Papieństwo głosiło, że ziemie wyzwolone z rąk niewiernych będą jego własnością lecz zostaną oddane w lenno rycerzom, którzy je zdobędą. Zubożali rycerze pragnęli się wzbogacić tym bardziej, że jednocześnie mieli szansę zbawić własne dusze i dobrze służyć Bogu, jak głosił Kościół.
- e) Ideę walki o wyzwolenie Ziemi Świętej z rąk niewiernych podniesiono podczas sporu papieństwa z cesarstwem. Wyprawy krzyżowe mogły się stać atutem w sporze między tymi dwoma największymi „potęgami” europejskimi. Powszechny ruch popierający krucjaty miał świadczyć o szacunku i poważaniu, jakim cieszył się papież wśród rycerstwa europejskiego. Tym bardziej, że hasło krucjat ogłosił papież Urban II, który w 1095 r. na synodzie w Clermont wezwał rycerstwo zachodnioeuropejskie do wyzwolenia Jerozolimy oraz Ziemi Świętej.

2. Przebieg krucjat.

W latach 1096 – 1291 miało miejsce siedem krucjat, w których wzięło udział rycerstwo z różnych krajów.

1096 – krucjata ludowa – wzięli w niej udział zubożała szlachta, chłopci, mieszczaństwo, kobiety czy dzieci. Przewodzili jej fanatyczni kaznodzieje Walter bez Mienia i Piotr Eremita. „Kryżowcy

dopuszczali się po drodze gwałtów. Wystąpił przeciwko nim władca Węgier. Krucjata dotarła do Konstantynopola i została całkowicie rozbita przez muzułmanów w Azji Mniejszej.

- 1096 – 1099 – I krucjata** – ok. 300 tys. ludzi. Dowodzili nią Rajmund z Tuluzy, Boemund II, Gotfryd z Bouillon, Hugon hrabia Vermadosi
- 1096 – wymarsz pierwszej krucjaty
 - zwycięstwa krzyżowców: 1097 – zdobycie Nicei w Azji Mniejszej, Antiochii (1098) i Jerozolimy (1099). Po zdobyciu Jerozolimy krzyżowcy wymordowali jej mieszkańców.
 - **1099 – utworzenie Królestwa Jerozolimskiego** (Obrońcą Grobu Pańskiego został Gotfryd de Bouillon), Księstwa Antiochii, hrabstwa Edessy i Trypolisu
- 1147 – 1149 – II krucjata** – bezpośrednią przyczyną wyprawy był upadek hrabstwa Edessy. Wzięli w niej udział rycerze z Francji pod wodzą Ludwika VII i z Niemiec pod wodzą Konrada III. Wyprawa zakończyła się całkowitą klęską krzyżowców.
- 1189 – 1192 – III krucjata** – przyczyną tej wyprawy była **utrata Królestwa Jerozolimskiego**, które zdobył sułtan egipski Saladyn. W rękach krzyżowców pozostał Tyr, Trypolis i Antiochia. Wzięli w niej udział krzyżowcy z Francji, Niemiec i Anglii oraz władcy: Filip August – król Francji, cesarz Fryderyk Barbarossa oraz Ryszard Lwie Serce – król Anglii. Mimo licznych zwycięstw nie udało się odbić Jerozolimy. W 1192 r. Ryszard Lwie Serce zawarł rozejm z Saladynem. W rękach krzyżowców pozostało wybrzeże od Askalonu do Akry.
- 1202 – 1204 – IV krucjata** – jej przyczyną było niezadowolenie z wyniku II wyprawy. Krzyżowcy chcieli opanować Egipt. Transport morski miały zapewnić miasta włoskie: Genua, Piza i Wenecja. W zamian za to krzyżowcy zdobyli chrześcijańskie miasto Zara w Dalmacji (1202). W 1203 r. krzyżowcy zdobyli Konstantynopol na prośbę zdetronizowanego cesarza Izaaka II Angelosa i oddali miasto w jego ręce.
- 1204 – krzyżowcy złupili Konstantynopol i utworzyli Cesarstwo Łacińskie**, na miejscu Cesarstwa Bizantyjskiego. Wenecja uzyskała Kretę.
- 1212 – krucjata dziecięca** – została podjęta przez dzieci, które chciały wyzwolić Grób pański z rąk niewiernych. Dzieci te doszły do Marsylii lub Brundisi w e Włoszech. Olbrzymia ich część zmarła lub została sprzedana w niewolę.
- 1217 – 1221 – V krucjata** – nadal chciano zdobyć Egipt. Udział w niej wzięli: krzyżowcy z Węgier (król węgierski Andrzej II) oraz niemieccy (książę Austrii Leopold II). W 1217 r. udało im się zdobyć Domietę u ujścia Nilu. Niestety późniejsze niepowodzenia zmusiły ich do opuszczenia Egiptu.
- 1228 – 1229 – wyprawa cesarza Fryderyka II Barbarossy** – cesarz Fryderyk II postanowił nie toczyć walk. Wykorzystał niepokoje wewnętrzne w państwie egipskim. W 1229 r. podpisał umowę z sułtanem Egiptu, dzięki której uzyskał Jerozolimę, Nazaret, Jaffę i Betlejem. **Odrodził Królestwo Jerozolimskie** i opuścił Palestynę.
- 1248 – 1254 – VI krucjata** – w 1244 r. muzułmanie ponownie odbili Jerozolimę co spowodowało zorganizowanie kolejnej krucjaty. Na czele wyprawy stanął król Francji Ludwik IX Święty. celem krucjaty był Egipt. Zakończyła się ona kapitulacją wojsk krzyżowych pod Al – Mansura (1250)
- 1270 – VII krucjata** – krzyżowcy pod wodzą Ludwika IX Świętego zaatakowali Tunis w Afryce Północnej. Król Francji zmarł podczas wyprawy.
- 1291 – upadek Akki (Akkonu)** ostatniej twierdzy krzyżowców na Bliskim Wschodzie uważa się za koniec epoki krucjat.

3. Przyczyny klęski krucjat

- W Europie Zachodniej mieszkało zbyt mało ludzi by móc skutecznie podbić Bliski Wschód,

- większość krzyżowców traktowała krucjatę jako pielgrzymkę, a nie podbój; uczestniczyli w jednej kampanii i wracali do domu. Tylko nieliczni osiedlali się na Bliskim Wschodzie,
- Europejczycy nie radzili sobie dobrze z klimatem i lokalnymi chorobami,
- przewaga liczebna spoczywała po stronie muzułmanów, którzy uważali, że bronią swojej ziemi.

4. Skutki i znaczenie wypraw krzyżowych.

- rozwój handlu z Lewantem (państwami Wschodu), szczególną rolę odegrały w nim miasta włoskie Wenecja i Genua. One też najwięcej na nim skorzystały, bardzo się rozwinęły (dostarczały transport i zaopatrzenie krzyżowcom),
- rozwijała się gospodarka towarowo – pieniężna,
- rozwój miast w Europie – monarchowie i feudałowie zaczęli nadawać miastom coraz więcej przywilejów by uzyskać fundusze na wyprawy,
- zapoznanie się Europejczyków z osiągnięciami starożytności, które przetrwały w krajach arabskich,
- opanowanie umiejętności budowy twierdz obronnych. Wiązała się z tym rozbudowa fortyfikacji w państwach europejskich,
- początek rozbudowy armii narodowych,
- powstanie zakonów rycerskich: joannitów (1154), templariuszy (1118), krzyżaków (1191),
- upadek potęgi i znaczenia Cesarstwa Bizantyjskiego (ostatecznie Cesarstwo Bizantyjskie upadło w 1453 r.),
- rozwój horyzontów myślowych Europejczyków, którzy spotkali się z innymi kulturami,
- rozwój heraldyki i kultury rycerskiej,
- rozwój kartografii,
- wprowadzenie do jadłospisu europejskiego przypraw wschodnich: goździków, gałki muszkatołowej, cynamonu; oraz owoców: rodzynek, fig,
- wprowadzenie do użytku materiałów: jedwabiu, muślinu, brokatu, welwetu.
- wyprawy krzyżowe były pierwszym ruchem ogólnoeuropejskim,

5. Rekonkwista – walki rycerstwa chrześcijańskiego z Arabami (Maurami) na Półwyspie Pirenejskim toczone równoległe do krucjat. Rekonkwistę rozpoczęto w XI w. Celem walk toczonych przez rycerzy normkańskich i burgundzkich było wyzwolenie Pół. Pirenejskiego spod władzy Arabów.

XI w. – chrześcijanie zdobyli Toledo i Walencję

XII w. – zdobycie Lizbony i utworzenie Królestwa Portugalii.

XIII w. – podbicie pozostałej części Półwyspu z wyjątkiem Grenady, która została zdobyta przez chrześcijan dopiero w 1492 r.

6. Krucjata przeciwko Słowianom Połabskim 1147 – 1150.

W roku 1147 rozpoczęła się krucjata przeciwko Słowianom Połabskim (Wieletom, Obodrycom i Stodoranom). Stanowiła część niemieckiej ekspansji na Wschód. Brali w niej udział:

- **Henryk Lew** – zajął ziemie Obodryców wraz z rycerzami duńskimi i hrabią Holsztynu. Na zdobytych ziemiach powstała **Meklemburgia**.
- **Albrecht Niedźwiedź** – podbił Wieleto i państwo Stodoran wraz z ich siedzibą Brenną (dzisiejszy Berlin). W krucjacie tej uczestniczyły posiłki polskie, czeskie i saskie. Ostatnim władcą słowiańskim na tym terenie był Jaksza z Kopanicy. Kraj Stodoran został opanowany w 1150 r. Na jego miejscu **powstaje Marchia Brandenburska**.